

Голас Радзімы

№ 23 (1905)
6 чэрвеня 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

З ГІСТОРЫІ РАЗВІЦЦЯ МЕДЫЦЫНЫ ў БЕЛАРУСІ

(«Сёння і больш 100
год назад»)

стар. 3

ЖЫЦЬ ВА ўМОВАХ ТРЫВАЛАГА МІРУ

(«UN: hopes and con-
cerns»)

стар. 5

МАЛАДЫЯ ВЫЙШЛІ НА СВОЙ ШЛЯХ

(«Колькі прыступак да
прызнання і поспе-
ху!»)

стар. 7

1 чэрвеня—Міжнародны дзень абароны дзяцей. Абароны ад гора, хвароб, голаду, абароны ад вайны, таму што ў наш неспакойны час два словы—дзеці і вайна—усё часцей стаяць у небяспечнай блізкасці. Савецкая краіна клапаціцца пра спакой і лёс кожнага свайго грамадзяніна з моманту яго з'яўлення на свет. Яна выходзіць людзей моцных і духоўна багатых, міласэрных і шчырых. Яна дае ім шчасце ведаў і працы. Гэты фотаздымак зроблены фотакарэспандэнтам С. КРЫЦКІМ у адным з дзіцячых садоў Мінска на ўроку малявання.

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

СУСТРЭЧА

М. С. ГАРБАЧОВА З ВІЛІ БРАНТАМ

Генеральны сакратар ЦК КПСС Міхаіл Сяргеевіч Гарбачоў прыняў у Крамлі старшыню Сацыял-дэмакратычнай партыі Германіі, старшыню Сацыялістычнага інтэрнацыянала Вілі Бранта, які быў у Маскве па запрашэнню ЦК КПСС.

Было абмеркавана шырокае кола пытанняў, якія датычаць сучаснай абстаноўкі ў свеце і на еўрапейскім кантыненте.

Існуючую цяпер міжнародную абстаноўку, адносіны паміж Усходам і Захадам М. С. Гарбачоў і В. Брант акрэслілі як ненармальныя і небяспечныя. Былі выказаны думкі наконт іх паляпшэння.

М. С. Гарбачоў і В. Брант былі адзіны ў тым, што разгром гітлераўскага фашызму, 40-годдзе якога шырока і дастойна адзначана ў гэтыя дні ў многіх краінах, меў гістарычнае значэнне для лёсу народаў Еўропы і ўсяго свету, адкрыў для іх магчымасці развіцця па шляху міру, дэмакратыі, свабоды і сацыяльнага прагрэсу.

Была падкрэслена неабходнасць істотнага паляпшэння ўзаемадзеяння паміж высокаразвітымі і маладымі незалежнымі краінамі на асновах раўнапраўя.

М. С. Гарбачоў і В. Брант адзначылі, што сувязі паміж КПСС і СДПГ, паміж КПСС і Сацыялістычным інтэрнацыяналам, нягледзячы на пэўныя разыходжанні ідэалагічных пазіцый абодвух бакоў, развіваліся ў апошні перыяд і павінны развівацца далей у канструктыўным духу, у інтарэсах міру.

У ходзе сустрэчы былі выказаны пажаданні далейшага развіцця нармальнага, добраасудзенага адносінаў паміж СССР і ФРГ.

ПЕРАГАВОРЫ У КРАМЛІ

У Крамлі адбыліся перагаворы Генеральнага сакратара ЦК КПСС М. С. Гарбачова са Старшынёй Савета Міністраў Італіі Б. Краксі, які знаходзіўся ў СССР па запрашэнню савецкага кіраўніцтва.

У цэнтры абмену думкамі знаходзіліся вузлавыя міжнародныя праблемы і пытанні далейшага развіцця савецка-італьянскіх адносін. Была адзначана гатоўнасць Савецкага Саюза і Італіі садзейнічаць сустрэчным намаганням дзяржаў Усходу і Захаду з тым, каб напружанасць у міжнародных адносінах пайшла на спад.

Было ўзвешана прызнана, што змяншэнне ваеннай небяспекі залежыць ад канкрэтных дагаворанасцей аб недапушчэнні гонкі ўзбраенняў у космасе і спыненні яе на Зямлі.

У гэтым плане абодва бакі надаюць важнае значэнне савецка-амерыканскім перагаворам у Жэневе. У прычыновым плане быў абмеркаваны стан адносін паміж СЭУ і ЕЭС і выказана супадаючая думка, што наладжанне судрацоўніцтва паміж гэтымі буйнейшымі эканамічнымі групамі еўрапейскага кантынента было б карыснае для паляпшэння спраў у Еўропе ў цэлым.

Бакі выказаліся на карысць пошукаў шляхоў справядлівага і трывалага міру на Блізкім Усходзе, спынення кровапраліцця ў Ліване.

М. С. Гарбачоў і Б. Краксі з задавальненнем адзначылі актывізацыю савецка-італьянскіх двухбаковых адносін і дагаварыліся аб іх далейшым расшырэнні ў розных галінах.

У ГОНАР ФЕСТИВАЛЮ

СХОДЫ

САЛІДАРНАСЦЬ З НАРОДАМІ АФРЫКІ

У Мінску адбыўся сход грамадска-сці сталіцы рэспублікі, прысвечаны Дню вызвалення Афрыкі і Тыдню салідарнасці з народамі поўдня Афрыкі.

Сход адкрыла намеснік старшыні прэзідыума Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі Н. Нерад. Доклад зрабіла сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Л. Чагіна.

Студэнт Мінскага электратэхнікума сувязі, старшыня гарадскога зямляцтва студэнтаў з Народнай Рэспублікі Мазамбік Луіш Філіп дэ Лукаш Мула, які выступіў на сходзе, выказаў удзячнасць працоўным Савецкага Саюза за салідарнасць і падтрымку народаў поўдня Афрыкі ў іх справядлівай вызваленчай барацьбе, за дапамогу маладым афрыканскім краінам у развіцці эканомікі, падрыхтоўцы высокакваліфікаваных спецыялістаў.

У сходзе прынялі ўдзел прадстаўнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый, кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў рэспублікі, а таксама афрыканскія студэнты, якія вучацца ў Мінску.

МІЖНАРОДНЫЯ КАНТАКТЫ

ВІЗІТЫ ЗАМЕЖНЫХ ПАСЛОЎ

У Беларусі знаходзіўся Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Рэспублікі Куба ў Савецкім Саюзе Ліанель Сота. Разам з паслом прыбылі пасланнік пасольства Луіс Феліпе Васкес і супрацоўнік пасольства Абеларда Эрнандэс.

У час знаходжання ў рэспубліцы пасол быў прыняты ў Цэнтральным Камітэце Кампартыі Беларусі сакратаром ЦК КПБ А. Кузьмінным, нанёс візіты Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Палякову, Старшыні Савета Міністраў рэспублікі У. Бровікаву, сустрэўся таксама з міністрам замежных спраў БССР А. Гурыновічам.

Л. Сота ўсклаў вянок да помніка-абеліска на плошчы Перамогі, зрабіў паездку на Курган Славы і мемарыяльны комплекс «Хатынь».

У Таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі Л. Сота сустрэўся з актывістамі Беларускага аддзялення Таварыства савецка-кубінскай дружбы.

Пасол рэспублікі Куба і суправаджаючы яго асобы наведалі Брэст. У мемарыяльным комплексе «Брэсткая крэпасць-герой» кубінскія таварышы ўсклалі кветкі да Вечнага агню.

У Мінску знаходзіўся Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі ў СССР Квон Хі Ген.

Пасол КНДР нанёс візіты Старшыні Савета Міністраў Беларускай ССР У. Бровікаву, міністру замежных спраў БССР А. Гурыновічу.

Пасол арганізаваў прагляд кінафільма аб візіце ў СССР у маі 1984 года партыйна-дзяржаўнай дэлегацыі КНДР на чале з Генеральным сакратаром ЦК ППК, прэзідэнтам КНДР Кім Ир Сенам.

Пасол аглядзеў мемарыял «Мінск—горад-герой» і зрабіў экскурсію па гораду.

Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Аўстраліі ў Савецкім Саюзе Эдвард Роберт Покак, які знаходзіўся ў ста-

ліцы Беларусі ў канцы мая, нанёс візіты Старшыні Савета Міністраў Беларускай ССР У. Бровікаву, міністру замежных спраў БССР А. Гурыновічу.

Пасол Аўстраліі ўсклаў на плошчы Перамогі вянок да помніка-абеліска воінам Савецкай Арміі і партызанам, якія праявілі высокую мужнасць і гераізм у баях за вызваленне нашай Радзімы ад фашысцкіх захопнікаў.

Аўстралійскі гасць наведваў вытворчае аб'яднанне «Мінскі трактарны завод імя У. І. Леніна», меў сустрэчу з кіраўніцтвам Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, пабываў на ВДНГ БССР, зрабіў экскурсію па гораду.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ З ПНР

У нашай рэспубліцы пабывала дэлегацыя Вярхоўнай кантрольнай палаты Польскай Народнай Рэспублікі на чале з яе старшынёй, генералам дывізіі Тадэвушам Хупалоўскім.

Дэлегацыя была прынята ў Цэнтральным Камітэце Кампартыі Беларусі сакратаром ЦК КПБ М. Дземінецем, адбылася сустрэча ў Старшыні Савета Міністраў БССР У. Бровікава і старшыні Камітэта народнага кантролю рэспублікі М. Лагіра.

На Мінскім трактарным заводзе госці з ПНР азнаёміліся з дзейнасцю груп і пастоў кантролю па ўмацаванні дысцыпліны, выяўленню рэзерваў вытворчасці, захаванню рэжыму эканоміі.

Дэлегацыя наведвала памятныя і гістарычныя месцы горада-героя, аглядела станцыі метрапалітэна.

Польскія таварышы мелі гутаркі ў Мінскім абласным, Дзяржынскім раённым камітэтах народнага кантролю.

ПРАФСАЮЗНЫЯ ЖУРНАЛІСТЫ З ЗША

У рэспубліцы знаходзілася дэлегацыя рэдактараў прафсаюзных газет і часопісаў ЗША, якая прыбыла ў Савецкі Саюз па запрашэнню ВЦСПС. Яе ўзначальваў прэзідэнт Міжнароднай асацыяцыі прафсаюзных журналістаў АФП—КВІ і Канадскага рабочага кангрэса (КРК), дырэктар аддзела друку Міжнацыянальнай асацыяцыі рабочых машынабудаўнічай і аэракасімічнай прамысловасці Амерыкі, галоўны рэдактар часопіса «Машыніст» Роберт Джон Каласкі.

Прафсаюзных журналістаў з ЗША прыняла сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Л. Чагіна. Яны мелі сустрэчу са старшынёй Белсаўпрофа М. Полазавым.

Амерыканскія журналісты наведалі Беларускае аўтамабільнае завод у Жодзіна, пабывалі ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, зрабілі паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь».

АУТАМАТЫЗАЦЫЯ

РОБАТ НА БУДАЎНІЦТВЕ ДАРОГ

Спецыялісты мінскага навукова-вытворчага аб'яднання «Дарбудтэхніка» першымі ў краіне асвоілі выпуск робатаў, якія будуць працаваць на будаўніцтве дарог. Прадукцыя такіх робатаў—дарожнае палатно, латкі для сцэку ліўнёвых вод, бардзюры і трактары. Усе аперацыі аўтаматызаваны комплекс выконвае самастойна. Спецыяльныя датчыкі вядуць яго па зададзенаму маршруту, падказваюць, дзе канчаецца прамы ўчастак дарогі і пачынаецца паварот. У адпаведнасці з праграмай рэгулюецца размяшчэнне вузлоў і агрэгатаў. Для бесперабойнай работы комплексу патрэбна толькі няспынная пастаўка бетону.

САЦЫЯЛЬНАЕ РАЗВІЦЦЕ

ДЛЯ СЕЛЬСКІХ ЖЫХАРОЎ

Дамы для сельскіх жыхароў на лубы густ пачаў выпускаць Магілёўскі домабудаўнічы камбінат. Не знікаючы вытворчасці асвоеных раней катэджаў

сідзібнага тыпу, на канвеер паставілі двухпавярховыя васьмікватэрныя. Першыя варыянты іх пачалі манціраваць у гаспадарках Магілёўскага і Чэрыкаўскага раёнаў.

Гэту серыю дамоў з усімі камунальнымі выгодамі спецыяльна для ўскі распрацавалі мясцовыя праекціроўшчыкі. Для вытворчасці іх на прадпрыемстве пераўтварылі адну з механізаваных пачочных ліній. У заводскіх умовах да поўнай гатоўнасці даводзяцца ўсе зборныя канструкцыі, сталярныя і іншыя вырабы. На месцы застаецца зрабіць фундамент, зманціраваць дом і выканаць унутраную аддзелку.

У ажыццяўленні праграмы пераўтварэння вёсак у Магілёўскай вобласці разам з будаўнікамі ўдзельнічаюць калектывы многіх прамысловых прадпрыемстваў, транспартных і іншых арганізацый. Агульнымі сіламі ў гаспадарках намечана пабудаваць сёлета звыш дзюж з палавінай тысячы сядзібных дамоў.

НАРОДНЫЯ ПРОМЫСЛЫ

Вялікім пакупніцкім попытам карыстаюцца вырабы з лазы Быхаўскага камбіната надомнай працы. Зручныя, лёгкія, практычныя кошыкі розных памераў і форм аднолькава добрыя для збору грыбоў і ягад, для перавозкі гародніны і фруктаў. Сёлета майстры прадпрыемства сплятуць 23 тысячы кошыкаў, якія так палюбіліся гаспадыням. НА ЗДЫМКУ: работніцы камбіната рыхтуюць чарговую партыю прадукцыі для адпраўкі ў гандлёвую сетку.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

ПІНСК. Здадзены ў эксплуатацыю новы корпус Пінскага індустрыяльна-педагагічнага тэхнікума. У будынку, які вылучаецца арыгінальнай архітэктурай, размясціліся дзве спартыўныя залы, сталовая, бібліятэка з чытальнай залай, здраўпункт, актовае зала, пакой для заняткаў гурткаў мастацкай самадзейнасці.

САЛІГОРСК. Урадліваць меліяраваных зямель павышае новае ўгнаенне—сульфат калія, першыя тоны якога адправіла гаспадаркам Палесся буйнейшае ў краіне аб'яднанне «Беларускаліў». Гэтае ўгнаенне гарантуе павышэнне ўраджайнасці збожжа, бульбы, шматгадовых траў і іншых культур на 15—20 працэнтаў.

НАВАГРУДАК. У мясцовым саўгасе-тэхнікуме адбыўся чарговы выпуск спецыялістаў сельскай гаспадаркі. Сёлета яго скончылі 229 чалавек. Яны атрымалі прафесіі аграномаў-палыводаў і аграномаў па вытворчасці кармаў.

За гады існавання Навагрудскага саўгас-тэхнікума выпушчлі са сваіх сцен больш дзевяці тысяч спецыялістаў сельскагаспадарчай вытворчасці.

ВОЛОЖЫН. Адрознае пяць баявых узнагарод Польскай Народнай Рэспублікі атрымаў жыхар вёскі Сцецікі Валожынскага раёна В. Харук. У гады вайны ён змагаўся з фашыстамі ў складзе Першай польскай пяхотнай дывізіі імя Тадэвуша Касцюкі. За дзяржынскі подзвіг В. Харук і быў удзячна стоены польскіх узнагарод. Чатыры дзесяцігоддзі ішлі пошукі—раненая байца памылкова занеслі ў спісы загінуўшых.

Міністэрства фінансаў СССР і Дзяржаўны банк Савецкага Саюза паведамілі, што ў сувязі з правядзеннем у Маскве XII Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў выпушчана ў абарачэнне памятная манета вартасцю 1 рубль.

НА ЗДЫМКУ: вонкавы і адваротны бакі памятнай манеты.

У КОЖНАЙ АПТЭЦЫ БЕЛАРУСІ ПРАЦУЮЦЬ ВЫПУСКНІКІ

МАГІЛЁўСКАГА МЕДВУЧЫЛІШЧА

СЁННЯ І БОЛЬШ 100 ГОД НАЗАД

Стаіць у Магілёве на скрыжаванні вуліц Карла Маркса і Карла Лібкнехта трохпавярховы, шэрага колеру будынак медыцынскага вучылішча. Здаецца, не вельмі адметны сваім знешнім архітэктурным выглядом сярод іншых будынкаў на ўскраіне старога горада, з якога вырас сённяшні Магілёў, ён тым не менш чымсьці ўражвае і, несумненна, зацікавіць чалавека, які ўпершыню трапіць у гэты раён. Багата на падзеі гісторыя старога горада. Лёсы многіх слаўных людзей скрыжваліся на яго вузкіх вулках. Варта, каб расказаць пра яе, і гісторыя самога медвучылішча.

Мне давалося пабачыць у выкананні мастакоў-графікаў фрагменты з жыцця магіляўчан і краявіды горада сярэдзіны XIX стагоддзя. Да самай вады магутнага Дняпра падступаюць па схілах берагоў сціплыя з выгляду драўляныя хацінкі жыхароў, на фоне якіх высокая і велічная ўзнясца крыжамі і купаламі сілуэты царкваў. Менавіта такім і быў Магілёў у той час — адзін з губернскіх гарадоў Паўночна-Заходняга краю.

1862 год. Суды на самастойную працу прыязджае ўсё больш выпускнікоў вышэйшых навучальных устаноў Расіі. У чэрвені гэтага года мясцовыя ўрачы стварылі навукова-медыцынскае таварыства, якое з 1889 года стала называцца Таварыствам урачоў Магілёўскай губерні. Цяпер гэта адна з яркіх старонак гісторыі развіцця медыцыны нашага краю. Існаванне сённяшняга медыцынскага вучылішча — таксама вынік дзейнасці членаў гэтага таварыства. Таму пра некаторых з іх ёсць патрэба расказаць падрабязней.

Першы прэзідэнт таварыства — доктар медыцыны Антон Грабоўскі, выхаванец Маскоўскага ўніверсітэта, эрудзіраваны ўрач і грамадскі дзеяч. Антон Ягоравіч здабыў павалу і любоў жыхароў горада за гуманна адносіны да хворых. Першыя крокі гэтай арганізацыі — барацьба з інфекцыйнымі захворваннямі, бясплатныя амбулаторныя прыёмы хворых з небагатых слаёў насельніцтва, падрыхтоўка санітараў для барацьбы з павальнымі эпідэміямі звязаны з яго імем.

Выдатныя здольнасці вылучылі на прыкметнае месца сярод урачоў горада Аляксандра Мадэстава. Ён быў ініцыятарам стварэння суполкі Чырвонага Крыжа, лектарам на медыцынскіх тэмы ў масавых аўдыторыях. 16 снежня 1906 года пры абмеркаванні даклада члена таварыства ўрачоў Канстанціна Канановіча Аляксандр Мадэстаў заявіў: «Вы прапануеце змяніць характар нашай дзейнасці, але для гэтага патрэбна змяніць увесь лад Расіі...»

Доктар медыцыны, акушэр Сцяпан Ліпінскі быў адукаваным чалавекам. Вялікую

цікавасць выклікаюць яго літаратурна-філасофскія і грамадскія выступленні. Ён па ўласнай ініцыятыве нярэдка выязджаў у глухія куткі губерні для аказання медыцынскай дапамогі хворым сялянам.

Але бадай што самай цікавай асобай сярод членаў навукова-медыцынскага таварыства быў яго першы сакратар, а пазней і прэзідэнт Мікалай Мандэльштам. Працуючы акушэрам Магілёўскай урачэбнай управы, Мікалай Мартынавіч звярнуў увагу на высокую смертнасць парадзіх і наванароджаных сярод небагатых слаёў насельніцтва, асабліва сялян. Ён склаў праект школы для павітух. Гэтая школа і радзільны шпіталь на 25 месцаў былі адкрыты ў 1865 годзе пры бальніцы Магілёўскага заада грамадскай апекі.

У 1872 годзе ў пяці паветах Магілёўскай губерні лютавала халера, а ўмоў для лячэння і догляду хворых не было. Мікалай Мандэльштам так пісаў аб гаротным становішчы гараджан і сялян: «У іншых дзяржавах жывёла акружана большай увагай, чым наш бедны народ». Ён указаў, што ў губерні агульная смертнасць складае 50 чалавек у год на 1 000 жыхароў, а дзіцячая смертнасць — 59 працэнтаў. У гэты цяжкі час Мікалай Мартынавіч склаў праект статута фельчарскай школы, які быў адобраны медыцынскім дэпартаментам Расіі.

Так, на базе школы для павітух і радзільнага шпітала былі заснаваны цэнтральная школа для павітух і першая ў Расіі цэнтральная фельчарская школа, якія з цягам часу аб'ядналіся. Захаваўся архіўны запіс, адрасаваны Мандэльштамам магілёўскаму губернатару ад 9 студзеня 1875 года: «14 сьня студзеня месяца, у 12 гадзін раніцы павінна быць урачыстае адкрыццё цэнтральнай для Магілёўскай, Мінскай і Віцебскай губерняў фельчарскай школы. Ведаю, наколькі вы спагадліва ставіцеся да гэтай карыснай установы, і разлічваю, што вам павінна быць цікава асабіста пераканацца ў мэтазгоднасці арганізацыі школы...»

Мікалай Мандэльштам склаў таксама праект арганізацыі сельскіх бальніц. Да самога апошняга дня гэты чалавек не спыняў працоўнай і грамадскай дзейнасці. Ён і памёр, як паведамлялася ў «Магілёўскіх губернскіх ведамасцях», пасля прастуднага захворвання, якое атрымаў у час паездкі па Сенненскім павеце.

З 1875 па 1917 год для трох губерняў Паўночна-Заходняга краю школа падрыхтавала ўсяго толькі каля 700 фельчараў і 800 бабак-павітух. Якой бы нязначнай не здавалася іх агульная лічба, усё ж трэба прызнаць, што навучэнцы, атрымліваючы ў сценах школы даволі якасную медыцынскую

адукацыю, шмат рабілі для аховы здароўя землякоў. Вялікую лячэбную і прафілактычную работу вялі яе выпускнікі ў часы руска-японскай, першай сусветнай і грамадзянскай войнаў.

Карэнным чынам змянілася становішча толькі пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Значна ўзрасла колькасць навучэнцаў. Усяго за гады Савецкай улады вучылішча выпуściла каля 22 тысяч спецыялістаў, амаль у 15 разоў больш, чым за ўвесь дарэвалюцыйны час. Са сцен яго выйшлі вядомыя сёння людзі: Герой Савецкага Саюза М. Рабчэўскі, Герой Сацыялістычнай Працы З. Цітова, прафесары медыцыны З. Магілёўчык, П. Новікаў, А. Белавусаў, В. Бабук, буйны савецкі вучоны, хірург і анестэзіёлаг І. Жораў, вядомы далёка за межамі нашай Радзімы тым, што пры жыцці быў ганаровым членам-карэспандэнтам Таварыстваў анестэзіёлагаў Англіі і Ірландыі.

— Сённяшні дзень медвучылішча — гэта тысяча дзвесце юнакоў і дзяўчат, якія навучаюцца на пяці аддзяленнях, — сказаў мне яго цяперашні дырэктар Анатоль Чарняўскі. Мы падыймаемся наверх па шырокай лесвіцы таго самога будынка, з апісання якога пачынаўся гэты расказ. Будынак — адзін з вучэбных карпусоў. Снуюць вакол нас маладзенькія дзяўчаткі ў бялюткіх халатах — навучэнцы вучылішча. Цяжка нават далучыць да іх знешнасці колішняю назву — бабкі-павітухі, якія таксама выходзілі з гэтых сцен. Справа і злева на кожным паверсе вучэбныя кабінеты. Іх у вучылішчы дваццаць шэсць, кожны добра абсталяваны ўсім неабходным для ўсебаковага адукацыі прафесіі. Дырэктар знаёміць мяне з адным, бадай, што самым цікавым, — кабінетам фармакалогіі, дзе займаюцца вывучэннем і вырошчваннем лекавых раслін, якія па кліматычных умовах не растуць у Беларусі. Праўда, гэтыя расліны (больш двухсот відаў, з пяці кантынентаў свету) вырошчваюць не ў самім кабінете, а ў спецыяльным гадавальніку, плошчаю паўгектара, які размешчаны на ўскраіне Магілёва. «Такія гадавальнікі ёсць ужо і пры некаторых іншых медвучылішчах Савецкага Саюза», — расказвае загадчыца кабінета Юлія Чычанкова. — Аднак ідэя іх стварэння належыць нам. Сярод раслін, што мы вырошчваем, лаканос амерыканскі і дурман індзейскі, радзіма якіх амерыканскі кантынент. Не сустракаюцца ў прыродзе нашай краіны і такія, як коркавае дрэва, ці сафора японская. Мы ж дамагліся, каб раслі яны ў нас, пад Магілёвам. Для навучэнцаў — гэта цудоўны вучэбны матэрыял.

Юлія Чычанкова сама некалі тут займалася, а потым скончыла Віцебскі медыцынскі інстытут. Дарэчы, сярод сямідзесяці трох чалавек выкладчыцкага персаналу медвучылішча вялікі працэнт складаюць яго былыя выпускнікі. З пяці спецыяльнасцей, якія можна атрымаць у вучылішчы, самая папулярная — фармацэўт. У нашай рэспубліцы яе можна набыць толькі тут, у Магілёве.

— Зайдзіце ў любую аптэку Беларусі, і, можаце не сумнявацца, вас абавязкова сустрэне наш выпускнік, — сказаў на развітанне дырэктар Анатоль Чарняўскі.

Міхась СТЭЛЬМАК.

НА ЗДЫМКУ: сеанс псіхатэрапіі ў адной з паліклінік горада Магілёва, дзе працуюць і выпускнікі медвучылішча.

МЭБЛЯ з фірменнай маркай бабруйскай фабрыкі імя Сцяпана Халтурына не прастойвае ў магазінах і дня. Спальныя, гасціныя і кабінетныя гарнітуры па прыгажосці і дабротнасці не ўступаюць лепшым імпортным узорам, карыстаюцца павышаным попытам насельніцтва.

— Стабільна высокай якасці сваёй прадукцыі мы дасягнулі на пачатку 80-х гадоў, — гаворыць старшыня прафсаюзнага камітэта прадпрыемства Фёдар Курс. — А сёння канчаткова перакананы: поспех напругу звязаны з пераменамі, якія адбыліся за гэты час ва ўмовах працы рабочых, агульным псіхалагічным клімаце калектыву.

СУЧАСНАЕ АБСТАЛЯВАННЕ, ЧЫСТАЕ ПАВЕТРА,

ЗРУЧНАСЦЬ І ПРЫГАЖОСЦЬ

«ПЯЦЁРКА» ПА ЭСТЭТЫЦЫ

Каб праілюстраваць свае словы, прафсаюзны лідэр мэбелшчыкаў запрасіў пазнаёміцца з цэхамі фабрыкі.

Умовы вытворчасці тут асаблівыя. Поруч з высока-механізаванай машынай апрацоўкай выкарыстоўваецца тонкая ручная работа — разьба, інкрустацыя каштоўнымі пародамі дрэва. Што можа зрабіць умелы сталар, не па сіле ніякаму станку. Аднак усе ўчасткі — тыя, на якіх размешчана станочнае абсталяванне і дзе амаль у лабараторнай абстаноўцы працуюць вопытныя чырвонадрэўшчыкі, робяць падобнымі чысціні і парадак, мастацкае афармленне вытворчага інтэр'ера і месцаў адпачынку.

Мы бачылі з густам выкананыя пано з ляснымі пейзажамі ва ўсю велічыню цэхавых сцен. Ды і само паветра тут нібыта пахне свежай хвойай. Аказваецца, гэты пах часам уводзяць у сістэму паветраабмену па просьбе рабочых, каб менш адчуваліся спецыфічныя пахі вытворчасці. Прасторныя і ўтульныя сталовыя, дзе на паўначы абед патрэбна не больш пятнаццаці хвілін. У кожным з сямі асноўных цэхавых да таго ж абсталяваныя своеасаблівыя міні-кафэ, дзе палуднуюць тыя, хто прывык да хатняй кухні і не карыстаецца паслугамі сталовых. З выдумкай аформлены інтэр'ер, кандыцыянараванае паветра, гарачы чай са свежымі булачкамі робяць паўгадзіны адпачынак тут сапраўды прыемным.

У шосты цэх мы трапілі да пачатку абедзеннага перапынку. Гэта адзін з буйных участкаў вытворчасці, дзе большасць працуючых — жанчыны. Клопатам аб іх самаадчуванні выклікана, напрыклад, стварэнне тут пакоя фізкультурнай рэлаксацыі. Ачысцілі адно з дапаможных памяшканняў, змайстравалі просценкія трэнажоры, павесілі лостэркі ўздоўж сцен, запрасілі інструктара па рытмічнай гімнастыцы. Усяго пятнаццаць хвілін заняткаў — дзве групы за абедзенны перапынак, а зарад бадзёрасці, па словах апэратара-аддзельніцы Марыі Клімянковай, атрымліваецца да канца змены. Да таго ж падобная фізкультурная паўза — выдатны сродак барацьбы з гіпадынаміяй.

У шостым цэху дзейнічае таксама кабінет псіхалагічнай разгрузкі. У пакоі, куды не пранікае гул станкоў, мяккія крэслы, заспакаяльны паўзмок, прыгожыя слайды з відамі прыроды, ціхая музыка змяняецца запісаным на плёнку ўрачом сеансам аў-

татрэнінгу. Дзесяцімінутны адпачынак, які прадастаўляецца пасля кожных дзвюх гадзін работы, поўнасна здымае стомленасць...

Хто ж ініцыятар гэтых нетрадыцыйных яшчэ на многіх іншых прадпрыемствах новаўвядзенняў? Як яны ў выніку звязаны з галоўным — якасцю працы?

Ініцыятарамі, як сказаў старшыня прафкома, выступілі самі рабочыя. Пажаданне ператварыць прадпрыемства ва ўзорную вытворчасць па ўмовах працы і культуры яны выказалі пры абмеркаванні калектывнага дагавора першага года п'яцігодкі. Прафсаюз падтрымаў ініцыятыву і ўзначаліў яе рэалізацыю.

Пачалі на фабрыцы, зра-

СУЧАСНАЕ АБСТАЛЯВАННЕ, ЧЫСТАЕ ПАВЕТРА,

ЗРУЧНАСЦЬ І ПРЫГАЖОСЦЬ

«ПЯЦЁРКА» ПА ЭСТЭТЫЦЫ

зумеда, не з эстэтыкі. Перш за ўсё запатрабавалася мадэрнізаваць тэхналогію і абсталяванне. На гэтыя мэты штогод вылучаліся сродкі з цэнтралізаваных крыніц. Але іх, падлічылі ў калектыве, недастаткова. Па прапанове прафсаюзных актывістаў пабудавалі цэх па выпуску ўласнага абсталявання. З яго дапамогай удалося механізаваць аперацыі тэрмапракату і многія іншыя, узяць эфектыўнасць паветрачышчальных сістэм. У выніку на прадпрыемстве скараціўся працэнт некваліфікаванай ручной працы.

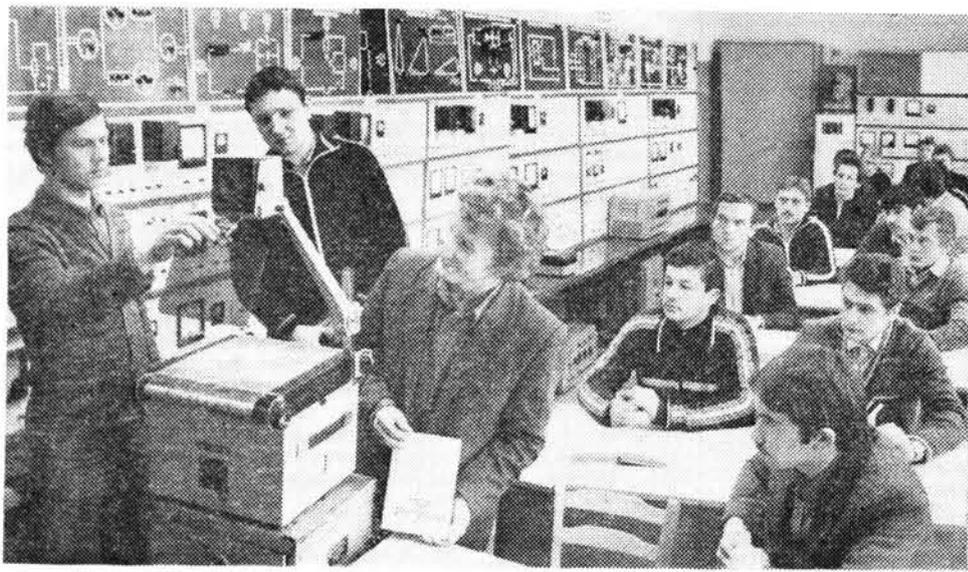
— Але спрыяльныя ўмовы працы — гэта не толькі сучаснае абсталяванне і чыстае паветра, — гаворыць старшыня прафсаюзнай камісіі па ахове працы і тэхніцы бяспекі электрык Канстанцін Гамора. — Чалавеку лягчэй працуецца, калі ў яго добры настрой. А для гэтага нас не толькі дома, але і на вытворчасці павінны акружаць зручнасць і прыгажосць.

Усё, што мы бачылі ў цэху: пакоі псіхалагічнай разгрузкі і прыёму ежы, кабінеты вытворчай фізкультуры і проста куткі адпачынку з фантамамі і кветнікамі — зроблена рукамі прафсаюзных энтузіястаў у вольны ад работы час. Такім жа чынам у цэху пабудаваны аздраўленчыя комплексы, дзе пасля змены жадаючыя могуць папарыцца ў сауне і пасядзець каля самавара. Зразумела, усе гэтыя паслугі для рабочых бясплатныя.

— Спачатку было нямаля скептыкаў, — успаміае Фёдар Курс. — Нам гаварылі: вы б больш вытворчасцю займаліся, пра выкананне планавых заданняў клапаціліся, а ўжо потым бы прыгажосць і камфорт наводзілі. Але аказалася, што адно другому не толькі не перашкаджае, але і прыносіць прамую карысць. На прадпрыемстве, напрыклад, практычна, ліквідавана цяжучасць кадраў. Гэта значыць, што людзі, якія прыходзяць да нас працаваць, праз год-два не шукаюць іншага месца, а надоўга застаюцца на фабрыцы. Уся мэбля перапускаецца толькі вышэйшай катэгорыі якасці: працаваць дрэнна ў такіх умовах не дазваляе ні сумленне, ні калегі. Выходзіць, камфорт і эстэтыка — катэгорыі эканамічныя, — зрабіў вывад прафсаюзны кіраўнік мэбелшчыкаў. — А калі ў гэтым пераканаліся ўсе, то зразумелі, што зрабіць трэба больш, чым зроблена.

В. УЛАДЗІМІРАУ.

Полесский совхоз-техникум имени В. Мицкевича — одно из самых молодых учебных заведений республики. Всего несколько лет назад на окраине Калинкович, районного центра Гомельской области, поднялись многоэтажные корпуса учебных зданий и

общежитий для студентов. Возник своеобразный учебный городок. В нем поселились и учатся юноши и девушки полесского края, из других мест республики. Здесь готовят зоотехников, агрономов, техников-электромехаников — специалистов для

сельского хозяйства. Программа обучения в совхозе-техникуме состоит из учебных и практических занятий, которые ведут опытные преподаватели. Есть у будущих специалистов свое учебно-производственное хозяйство: поля, животноводческая ферма, трак-

торная мастерская. На опытных участках студенты проводят исследования по заданиям ученых. НА СНИМКАХ: занятия в лаборатории электромеханики; будущие зоотехники на учебной ферме.

Фото Е. ПЕЩЕЦКОГО.

ВАРШАВСКИЙ ДОГОВОР: 30 ЛЕТ СЛУЖЕНИЯ ДЕЛУ МИРА

II. ДОМИНАНТА — НЕПРИМЕНЕНИЕ ВОЕННОЙ СИЛЫ

Политические декларации государств-участников Варшавского Договора — серьезные, принципиально важные документы, в которых выявляется взгляд этих государств на положение дел в мире в тот или иной момент, расставляются политические акценты на наиболее важных направлениях международных отношений, четко и ясно определяется линия в этих отношениях государств-участников Варшавского Договора. Перечитав политические декларации ОВД одну за другой, замечаешь: характерное отличие этих документов от подавляющего большинства документов НАТО — миролюбие, оптимизм и — конструктивность.

1956-й: РЕШАТЬ РАЗНОГЛАСИЯ И СПОРЫ — ПЕРЕГОВОРАМИ, А НЕ ОРУЖИЕМ

Давайте посмотрим: к 1956 году мелькнул проблеск надежды на смягчение международной напряженности. Первая же из политических деклараций ВД, принятая в Праге в январе 1956 года, говорит о том, что «выявились новые, еще не использованные возможности улучшения отношений между государствами и укрепления международного сотрудничества, независимо от различий в общественном устройстве государств. Оправдал себя метод разрешения разногласий и споров между государствами не путем применения силы или угрозы силой, а путем переговоров с учетом взаимных интересов сторон». Государства Варшавского Договора, говорится далее в декларации, «заявляют о своей готовности сотрудничать со всеми другими государствами в проведении мер, направленных на укрепление европейской безопасности и на устранение угрозы новой войны в Европе. Они полны решимости проводить политику мира и мирного всестороннего сотрудничества между всеми государствами, большими и малыми». Они считают, что «мирные условия развития европейских народов могут быть лучше всего обеспечены созданием системы коллективной безопасности в Европе, которая заменила бы существующую в Европе военную группировку».

важные в Европе военные группировки».

1958-й: ИНСТРУМЕНТ УПРОЧЕНИЯ МИРА — ПАКТ О НЕНАПАДЕНИИ

Проходит два года — ситуация в Европе резко меняется к худшему. В НАТО быстро растут военные расходы, принимаются опасные и провокационные решения о размещении на территории ряда стран Западной и Южной Европы американских ядерных ракет, об удвоении вооруженных сил, находящихся в распоряжении верховного главнокомандующего НАТО. Казалось бы, Варшавскому Договору самое время также заговорить о военных успехах. В социалистических странах, однако, принимают другое решение, на первый взгляд — парадоксальное: не подхлестывать конфронтацию, а расчищать дорогу к миру самыми решительными средствами. Страны Варшавского Договора объявляют о решении произвести новое масштабное сокращение своих армий — более чем на 400 тысяч военнослужащих — вдобавок к тому 2,5-миллионному сокращению, что было произведено после 1955 года. Отвечают, далее, серьезными политическими предложениями. Одно из них — предложение о заключении Пакта о ненападении между странами-участниками Варшавского Договора и Североатлантического договора, основанного на конкретных обязательствах. «Если бы державы НАТО сочли, наконец, возможным пойти на заключение Пакта о ненападении с государствами Варшавского Договора, то это стало бы началом желаемого поворота... в сторону доверия и мирного сотрудничества между государствами, которые ныне противостоят друг другу как участники военных группировок», — говорилось в Декларации, принятой в мае 1958 года в Москве.

ДВА ДЕСЯТИЛЕТИЯ СПУСТЯ: НЕ ПРИМЕНЯТЬ ПЕРВЫМИ ЯДЕРНОГО ОРУЖИЯ!

Сразу скажем: идеи Пакта о ненападении, как и многих других идей, Запад в то время не воспринял, не принял. Но логика ее, согласитесь,

не просто безупречна, но и остроактуальна для Европы с ее реальностью предельно жесткого противостояния двух военно-политических союзов.

Твердая воля социалистических государств решать все споры и проблемы мирными средствами, не прибегая к военной силе, безусловно, сыграла роль в том повороте к разрядке, апофеозом которого стало общеевропейское Совещание в Хельсинки, появившееся 1 августа 1975 года Заключительного акта. (Напомним, что сама идея такого совещания была высказана Востоком в Декларации по укреплению мира и безопасности в Европе, принятой Политическим Консультативным комитетом Варшавского Договора в Бухаресте летом 1966 года).

Следуя логике Пакта о ненападении, страны Варшавского Договора в ноябре 1976 года в декларации «За новые рубежи в международной разрядке, за укрепление безопасности и сотрудничества в Европе» предлагают заключить между государствами-участниками общеевропейского Совещания Договор о неприменении первыми друг против друга ядерного оружия. Почему именно такого оружия? Не только потому, что оно в силу своих характеристик в наибольшей мере из всех видов ОМУ угрожает человечеству, но и потому, что именно ядерное оружие наиболее пригодно для нанесения первого удара.

Здесь же заметим: это предложение сделано государствами Варшавского Договора в условиях, когда военно-стратегическое превосходство США над СССР, НАТО над Варшавским Договором навсегда и бесповоротно утрачено: сделано равным по силам равному по силам. Судя по ответу Запада — сделано сознательно ответственность нежелательному ее осознавать...

ДВА ПОДХОДА К ПОЛИТИКЕ СИЛЫ

Политическая обстановка в конце 70-х, а еще более в первой половине 80-х оказалась резко отличной от той, какой она была на гребне разрядки, в середине 70-х. НАТО встала на путь форсированной гонки количества,

а главное, качества вооружений. В Европе появился арсенал американских ракет средней дальности, представляющих собой оружие первого удара. Значительно модернизированным, готовым к решению новых задач «затяжной ядерной войны» должен предстать в ближайшие годы американский стратегический ядерный арсенал. Под прицелом США оказалось космическое пространство — Пентагон, как и американский президент, спит и видит его нафаршированным оружием, приспособленным к «звездным войнам». Нетрудно представить себе перспективу развития событий в том виде, как она планируется нынешним руководством США — как нетрудно представить себе и логический конец этих событий для Земли: гибель цивилизации, всего живого под ледяным панцирем «ядерной зимы», во мраке «ядерной ночи».

К счастью, это не единственная перспектива. И не только потому, что горячие головы, готовые пуститься в авантюру разрешения спора капитализма с социализмом вооруженным путем, сдерживает реальный военный потенциал, которым обладают государства-участники Варшавского Договора. Но и потому, что при любой политической погоде, в условиях самого серьезного «похолодания» Варшавский Договор не переставал и не перестает доказывать: конфронтация — не способ решения проблем; выход — не в новых витках гонки вооружений, а в новых переговорах, основанных на принципе равенства и одинаковой безопасности сторон; дело не столько в практической трудностях, стоящих на пути ограничения гонки вооружений и перехода к разоружению, сколько в политической воле государственных руководителей.

Еще в Московской Декларации 1978 года страны Варшавского Договора заявили: нет такого вида вооружений, который социалистические государства, представленные на совещании, не были бы готовы ограничить или сократить на основе строгого соблюдения принципа ненападения ущерба безопасности ни одной стране.

Через два года в Декларации, принятой в мае 1980 года в Варшаве, государства-участники оборонительного союза социалистических государств заявили: они «никогда не стремились и не будут стремиться к военному превосходству», у них «нет, не было и не будет иной стратегической доктрины, кроме оборонительной, нет, не было и не будет намерений создавать потенциал первого ядерного удара».

КЛЮЧ 80-х: НЕПРИМЕНЕНИЕ ВОЕННОЙ СИЛЫ — И ПОДДЕРЖАНИЕ ОТНОШЕНИЙ МИРА

Страны НАТО выражают опасение, что заключение договора о неприменении ядерного оружия первыми друг против друга означало бы усиление риска возникновения войны с применением обычных средств поражения? В том же мае 1980 года Организация Варшавского Договора предлагает заключить между странами — участницами общеевропейского Совещания договор о неприменении друг против друга первыми как ядерных, так и обычных вооружений. Проходит еще три года — и Восток выступает с новым предложением: заключить Договор о взаимном неприменении военной силы и поддержании отношений мира между государствами-участниками Варшавского Договора и государствами — членами НАТО. В мае 1984 года государства Варшавского Договора принимают по этому вопросу специальное Обращение к государствам-членам НАТО, детализируя свое предложение и предлагая перейти к практической части — приступить к консультации на многосторонней основе.

Нетрудно заметить: на новом витке европейской спирали государства-члены Варшавского Договора предложили новое воплощение своей идеи Пакта о ненападении. Старая и весьма плодотворная идея облечена в форму, соответствующую 80-м годам, потребности поворота к ослаблению военного противостояния, к возвращению международных отношений в русло разрядки.

Юрий КАЗАКОВ.
(АПН).

UN: HOPES AND CONCERNS

ANATOLY GURINOVICH, MINISTER FOR FOREIGN AFFAIRS OF THE BSSR, ANSWERS THE QUESTIONS OF THE 'GOLAS RADZIMY' NEWSPAPER

This year we have celebrated the 40th anniversary of the great Victory of the Allies of the anti-Hitler coalition over fascism and militarism in World War II. The year 1945 also saw the foundation of the United Nations. These two historic events are closely interrelated. The United Nations has become an element in the postwar reconstruction of the world and in the situation that took shape after the victory over fascism. Would you call back the conditions under which the United Nations was founded and tell us about its aims and principles?

— As is known, the past war brought unheard-of hardships and untold sorrow to the people of many countries. The inhuman brown plague loomed large over the world. The historic victory to which the Soviet Union made the decisive contribution, revived the hopes of the peoples for the future of peace and their sense of responsibility and «resolution to save succeeding generations from the scourge of war». These were the opening words of the Charter of the United Nations the idea of which was conceived by the Allies of the anti-Hitler coalition at the Yalta Conference and implemented after the end of World War II.

The establishment of the United Nations therefore ranks with other accords reached at Teheran, Yalta and Potsdam which laid the foundation of postwar peaceful life. These accords enabled the in the conditions of peace.

By the way, it is worth mentioning that several days after his return from Yalta President Roosevelt said at a meeting of both chambers of the US Congress that the Yalta Conference had become a turning point in history and was to proclaim an end to the system of unilateral actions and closed alliances. He proposed to replace that system with an organization for all when, at long last, all peace-loving states could join it.

In June 1945, fifty states, among them the Byelorussian SSR, signed the UN Charter at San Francisco. The heroic struggle of the Byelorussian people against the common enemy and the fortitude it displayed in the time of the war, gave the Republic every right to be among the first founding-members of the UN. The signatures of the members of the BSSR delegation, headed by the then Foreign Minister Kuzma Kiselev, were affixed to the UN Charter.

Today, the UN unites 150 states. The 40th anniversary of the Victory is a reminder to all the peace-loving forces to pool their efforts and unite their actions in order to eliminate the threat menacing humanity. All the states, irrespective of their social, political and military status, must focus their attention on halting the arms race and delivering mankind from the threat of nuclear war.

— Founded 40 years ago at San Francisco, the United Nations embodied the peoples for peace and justice. Should we look back at the path traversed by humanity in the postwar period, we can see most vividly the historic importance of this international organization. We would like you, Anatoly Emelyanovich, to remind us of what the UN has done in the years of its existence to maintain peace and stability in the world.

— It is almost next to impossible to tell one in a short answer about everything the UN has done over the past years. In discharging its duty of keeping world peace and security, the UN has done and is doing much to settle disputable situations by peaceful means, to curb and halt the arms race in different directions, and to attain disarmament on the basis of proposals initiated by the USSR and the entire socialist community. In particular, the UN member-states have on their credit side important accords, such as the Treaty on Banning Nuclear Weapons Tests in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water, the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, the Convention on Banning Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons, the Treaty on the Exploration and Use of Outer Space for Peaceful Purposes, the Treaty on Banning the Stationing of Nuclear Weapons and Other Weapons of Mass Destruction on Ocean Floor and Seabed, the Convention on Prohibition of Environment Modification Techniques for Military and Other Hostile Purposes. Important decisions and accords have been reached on deconolo-

nization, economic cooperation, social and humanitarian problems, in the struggle with racism and apartheid, and on international law problems.

We cannot but mention other things. There have taken shape in international relations such basic conceptions as the necessity of peaceful coexistence, universal and complete disarmament, of establishing an international economic order, respect for human rights, etc. It does the UN credit that these conceptions are being consolidated and disseminated. These very conceptions are called upon to be decisive landmarks in the peaceful future of mankind.

Thanks to the emergence and consolidation of the socialist system, the disintegration of colonial empires, the UN has become an important instrument of keeping world peace and strengthening international security. Now we are able to speak of the UN system incorporating various specialized agencies in many spheres of international cooperation.

However, the path the UN traversed was not always smooth. There were some tense moments in its development, particularly at the outset, owing to the domination of western states in the Organization. Now, too, the UN sometimes adopts resolutions that are at variance with its Charter and international law. The struggle for international peace and security continues.

— This was confirmed by the work of the 39th session of the UN General Assembly.

— We should say that the 39th session of the UN General Assembly was held in the conditions of further exacerbation of international tensions through the fault of the United States and its closest allies. In so doing, they tried, in words, to pose as supporters of talks on strengthening international security, disarmament and other issues. In fact, however, they continued to pursue their policy aimed at attaining military superiority and domination in the world, at having international problems solved on their terms.

In spite of this, however, in spite of the growing pressure brought by the United States to bear on the countries which have embarked on the road of independent development, the general debate and the adopted resolutions were anti-imperialist in essence. During the general debate and consideration of specific problems the majority of delegations spoke out for prevention of nuclear war, disarmament, against outer space militarization and against the policy of state terrorism, for settlement of disputable situations by peaceful means. They also spoke in favour of positive solution of other topical problems. This has found its reflection in the resolutions adopted by the General Assembly.

Prevention of the arms race in outer space was the main item in the entire set of disarmament problems. The UN General Assembly session has shown that ever more states share the consistent policy of the USSR and other countries of the socialist community: the arms race in outer space would not only make it impossible to limit and eventually reduce strategic and other nuclear weapons; it would inevitably become a catalyst of the arms race in all other directions. Moreover, it would sharply increase the threat of nuclear war. Under these conditions, the initiative of the USSR «On Using Outer Space Exclusively for Peaceful Purposes, for the Benefit of Humanity» has enjoyed the widest possible support.

Resolutions were also adopted on the necessity of freezing nuclear weapons, prohibiting and ultimately liquidating them completely, of banning neutron arms, concluding a convention on strengthening the security of non-nuclear states, on inadmissibility of military or any other hostile use of environment modification techniques. In the resolution on such an important problem as banning chemical weapons, the General Assembly demanded that a convention be elaborated as soon as possible on renunciation of the manufacture of binary weapons and stationing

of chemical weapons on the territory of other states.

The General Assembly supported the World Disarmament campaign, the Disarmament Week and called on the governments to take heed of the will of their peoples fighting for peace, and spoke out for greater contribution by the UN agencies to the cause of disarmament. I'd like to note that the Byelorussian SSR was a co-sponsor of the above resolutions.

Of no lesser importance are the other resolutions adopted on the initiative of a number of socialist countries, especially those on non-first use of nuclear weapons. The General Assembly noted the importance of such an obligation assumed by the Soviet Union. The General Assembly also called upon the other nuclear states to take the same obligation and work out an appropriate international document that would be binding for all states.

Of particular significance is the resolution on measures to be taken against nazi and fascist ideologues and practices. The resolution declares the 8th and 9th of May 1985 the days of the 40th anniversary of the Victory over fascism in World War II and calls upon the world community to bend every effort in the struggle for peace and against these inhuman phenomena. Byelorussia, which has made innumerable sacrifices to the Victory, was undoubtedly a co-sponsor of this resolution.

— Only one session of the UN General Assembly will suffice to show that our Republic makes a significant contribution to the varied activities of this international organization of great prestige. What can you say about the 40 years of its participation in the work of the Organization?

— I shall cite the main moments. Since the very inception of the UN, the Byelorussian SSR has been and is actively participating in the sphere of the UN activities I have just mentioned. Suffice it to say that as far back as 1945 a representative of the BSSR was elected at the San Francisco Conference the rapporteur of the First Committee of the Second Commission dealing with the composition of the General Assembly and the procedure of its work.

The Byelorussian people has experienced the hardships and sorrow caused by war. Therefore, we have always considered our participation in the work of the United Nations as a struggle aimed at saving the peoples from the scourge and sorrow of war, at strengthening cooperation among them. Over the past year the Byelorussian SSR has repeatedly advanced peace proposals and striven for their adoption. The resolution on prohibiting war propaganda, on extradition and punishment of nazi criminals, on principles of international cooperation in detection, arrest, extradition and punishment of persons guilty of war crimes and crimes against humanity; the convention on non-applicability of the term of limitation to war crimes and crimes against humanity, were among the first proposals made by the BSSR. In recent years, our delegations have carried out extensive work with the view of taking concrete steps in strengthening international security, in preventing nuclear war and achieving disarmament, in prohibiting the development and manufacture of new types of weapons of mass destruction, as well as in economic, international law and social and humanitarian spheres. Representatives of the BSSR are elected to elective offices in various organs at international sessions and conferences. The Byelorussian SSR is a party to 158 bilateral treaties and agreements elaborated and adopted with its direct participation. The Byelorussian SSR adheres to all of them.

— Byelorussia is now a member of more than 60 international organizations and their organs. Our delegations take an active part in the elaboration and adoption at these forums of decisions and resolutions which contribute to the strengthening of international peace and security and advance their own proposals. Would you, please, give any examples of these activities of our diplomats?

— On our initiative the UNESCO adopted a number of resolutions aimed at developing cooperation in the field of education, science and culture, information exchange, at consolidating peace and mutual understanding among nations. The International Conference «Slavonic Culture and World Cultural Process» was held in Minsk in 1982; the 1st International Congress of the UNESCO on biosphere preserves was held in 1983. In recent years alone, an anthology of Byelorussian poetry and prose in foreign languages saw the light under the auspices of the UNESCO as did the monographs about the Byelorussian first printer and enlightener F. Skorina, the people's poets Ya. Kupala and Ya. Koles, the monograph «Higher Education in the Byelorussian SSR». Articles about Byelorussia's experience of solving the problems of education, science and culture, are published in the «Courier of the UNESCO» and other publications of this Organization. The «Bulletin of the BSSR Commission on the UNESCO» is published in foreign languages and circulated abroad.

Dissatisfied with the progressive character of the UNESCO activities, the USA as is known has withdrawn from the Organization. The historical experience however shows that the attempts to impede the progress are doomed to failure. The efficiency of the UNESCO will be preserved through the efforts of its member-states.

In the International Labour Organization, the representatives of the BSSR are taking an active part in the elaboration of conventions and recommendations aimed at safeguarding the rights and interests of the working people and ensuring appropriate living and working conditions. Our experience and proposals are embodied in many of these conventions and recommendations. The BSSR is a party to a number of conventions adopted by the ILO. At the same time, we are resolute opponents of the attempts by some western countries to hinder the ILO in its activities for the benefit of the workers of the entire world and make use of this organization to achieve their anti-socialist ends.

Within the framework of the Economic Commission for Europe, we are active participants of the Working Party on Engineering Industries Automation, of the Committees on transport, agriculture, gas, water resources. We attach great importance to our participation in the activities of the Senior economic advisers and Senior environmental protection advisers. The ECE has managed to take decisions which confirm the ECE to be an instrument of carrying on the dialogue on the development of equitable economic relations on a multilateral basis in the region, and to work out important international agreements and accords.

The UN ECE International Seminar «The Development and Use of Powder Metallurgy in Engineering Industries» was held in Byelorussia in March 1985.

In the International Atomic Energy Agency, the representatives of the Byelorussian SSR and other socialist countries are seeking to insure that atomic energy is used for peaceful purposes and the regime of non-proliferation of nuclear weapons is safeguarded and consolidated. Experts from 22 countries made scientific and acquaintance trips to Byelorussia under the auspices of the IAEA.

I would like to note that, in spite of the tension and worsening of the international situation, the stand taken by the socialist countries, among them the Byelorussian SSR, in all the UN organs has always enjoyed the wide support of the peoples and governments of the overwhelming majority of the UN member-states.

In conclusion I would like to stress that our activities on the international arena have always been based on the Leninist principles of peaceful coexistence and mutually beneficial cooperation among states with different social and political systems. Therefore, being a UN member-state, Soviet Byelorussia will always make every effort to safeguard the basic right of every people on Earth—to live in the conditions of a stable peace.

У ТВОРЧАЙ МАЙСТЭРНІ

МАКСІМА ТАНКА

ПЫТАННІ

ДА СЯБЕ

І ДА ЛЮДЗЕЙ

Творчасць выдатнага беларускага мастака слова, народнага паэта рэспублікі, лаўрэата Ленінскай і Дзяржаўных прэмій СССР і БССР Максіма Танка вабіць і нашага, і замежнага чытача. Мастабнасць погляду на жыццё і самабытнасць мастакоўскага перажывання, раскаванасць паэтычнага мыслення і трывалае знітанасць з роднай зямлёй, актыўная гуманістычная накіраванасць — усё гэта адметнасці яго паэзіі.

З першых сваіх літаратурных крокаў М. Танк умеў служыць свайму часу, яго перадаваў ідэям, бачыць галоўнае, што адбываецца ў жыцці.

Нядаўна, аналізуючы вершы Максіма Танка, паэт А. Вярцінскі пісаў, што ў «музы паэта вялікае, добрае, неспакойнае сэрца, якому да ўсяго ёсць справа, якое часта заходзіць трывогай». Гэта сапраўды так. У сучаснай творчасці паэта ўсё больш мацнее пароджаная яшчэ у першыя пасляваенныя гады матыў пастаяннага клопату пра мір, шчасце людзей. Асабліва ўсхвалявана загучала слова М. Танка ў апошнія гады. Пра гэта сведчыць і новая кніга паэта «За маім сталом».

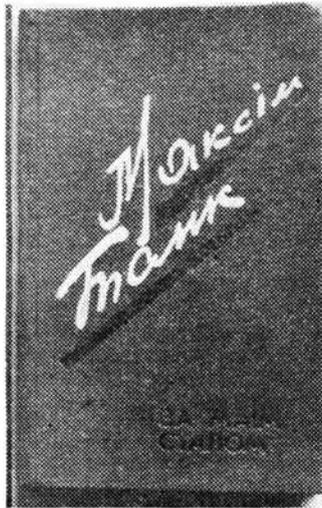
Максім Танк глыбока адчувае подых нашай эпохі. Пагроза новага пакару, ужо ядзернага пакару, увесь час расце, і «шматгалосы звон людской трывогі б'е з кожным днём мацней» у паэтова сэрца. Таму М. Танка ніколі не ўбачыш у ролі «нахніпага сузіральніка». Пачуццё пастаяннага неспакою і асабістай адказнасці за зямное шчасце складае, відаць, галоўную сутнасць, ядро яго сучаснай паэзіі. Менавіта ім прасякнуты вершы зборніка: «Ужо не раз...», «Веер з Хірасімы», «Малітва», «Мы — людзі мірныя...», «Атамныя бомбы» і іншыя.

У сённяшняй хісткасці свету, небяспечнай неўладкаванасці жыцця на зямлі, згодна з думкай паэта, вінаваты сам жа чалавек — яе жыхар і гаспадар. Прытым аўтар слушна прапануе шукаць паратунак не ў агульных разважаннях пра яго, а кожнаму чалавеку — у сваіх уласных учынках:

Я даўно слоў шукаю
такіх,
Што змаглі б не даць
сонцу
Пагаснуць у атамным
смерчы,
У ствалах аўтаматаў,
гармат —
Абудзіцца вулканам і
землетрасенням,
Гулу рэквіема —
Усёй зямлі галасы
пахавань.

Так, боль, трывогі свету сталі сёння асабістай драмай М. Танка. А паэзія — яго зброя ў барацьбе за мір, жыццё, прыгажосць.

Сам паэт актыўны ўдзельнік нацыянальна-выз-

валенчага руху ў былой Заходняй Беларусі — добра ведае барацьбу «ў твар» і ўмеє цаніць самую высокую якасць чалавека — мужнасць. Ён настойліва выходзіць у сабе гэтую мужнасць з юнацтва, і сёння яна стала асэнсаванай уласцівай яго паэтычнага характару. Менавіта з мужнасцю байца, патрыёта сваёй Радзімы, ад імя свайго свабодалюбівага народа паэт гнеўна асуджае і рашуча папярэджвае зачыншчыкаў новых войнаў, прэтэндэнтаў на сусветнае панаванне, у марнасці іх намаганняў.

Шмат вершаў прысвячае М. Танк надзённай праблеме ўзаемаадносін чалавека і прыроды. Паэту ўласціва абострая сумленнасць, арганічная ўнутраная далучанасць да ўсяго жывога, безабароннага. Яго моцна непачувае ў выніку свайго няспыннага поступу навукова-тэхнічнага рэвалюцыя. Гэтым пачуццём прадрыктаваны многія яго творы. У іх ён заклікае не парушаць гармонію ў жыцці, уважліва ставіцца да зямной першароднасці, захоўваць яе прывабнасць.

Назву зборніку даў верш «За маім сталом». Акідаючы позіркам свой прайздены шлях, паэт застаецца на ранейшых пазіцыях. «За сваім сталом» леш за ўсё ён «чуецца» са сваімі зборамі і аднадумцамі — людзьмі высокай маральнай чысціні, шчырымі, добра сумленнымі, духоўна актыўнымі. Дарэчы, матыў непрыняцця любога фальшу, няпраўды ці паўпраўды гучыць і ў іншых вершах кнігі, такіх, як «Ужо не раз», «У шамана», «Пасля маскараду», «Тыграваў шкура». Сум працінае душу паэта: вузее кола гэтых сяброў-таварышаў, выпрабаваных на доўгіх жыццёвых шляхах, носьбітаў лепшых чалавечых якасцей («Спадзяваўся сустрэцца», «Столькі, столькі год дружылі...»). Але вера ў жыццё, у розум людзей і дабрывно ніколі не пакідае паэта.

Вось ужо больш шасці дзесяцігоддзяў Максім Танк нязмэнна знаходзіцца на службе часу, чалавека. Шмат зроблена, напісана. Але і сёння ў паэта яшчэ багата работы. Яго муза — у пастаянным духоўным неспакоі, актыўнай дзейнасці, яна ў штодзёнай нястомнай праце пошуку:

Я няспынна вандрую
Па свеце шырокім
У дажджы, снежаве,
Світанні, змярканні,
Бо ў мяне да людзей,
Птушак, дрэў і патокаў,
Да сустрэчных сузор'яў,
Вятроў і аблокаў,
Як і ў іх да мяне, —
Шмат пытанняў,
пытанняў...

Мікола МІКУЛІЧ.

ПАПУЛЯРНАЯ ЭСТРАДНАЯ АРТЫСТКА

ПЕСНЯ — МОЙ СВЕТ

Вось ужо другое дзесяцігоддзе спявачка Сафія Ратару застаецца адной з самых прывабных фігур савецкай эстрады. Вялікі тыражы пласцінак з яе запісамі імгненна раскупляюцца, на яе канцэрты трапіць заўсёды цяжка, яе выступленні па тэлебачанню чакаюць мільёны глядачоў.

Сафія Ратару спявае аб тым, што асабліва блізка і дорага людзям. Яе голас, прыгожы і сакавіты, прыцягвае самых розных слухачоў. Яна спявае страсна і тэмпераментна...

— Поўная самааддача — мае крэда ў мастацтве. Голас спевака — гэта ўсяго толькі інструмент, акрамя яго, неабходны праца, чалавечая і сацыяльная актыўнасць. Пра сябе магу сказаць: песня — гэта мае светаадчуванне, свет я ўспрымаю пры дапамозе песні, і песня — гэта мой свет, — гаворыць Сафія Ратару.

Найбольшы творчы дасягненні Сафіі Ратару звязаны з песнямі грамадзянскага гучання. І для кожнай з іх яна выбірае адзіна правільныя выразныя сродкі. Такія, напрыклад, у яе выкананні паэтычная «Балада пра маці» Яўгенія Мартынава ці музычная «Фрэска» «Радзіма мая» Давіда Тухманова.

— Якая ваша творчая лабораторыя, якую не бачаць слухачы? — пытаюся я ў спявачкі.

— Гэта вельмі складаны працэс. Рэпетыцыі бывае незлічонае мноства. Іншы раз здаецца, што зроблена абсалютна ўсё, а з залай — няма кантакту... Важныя тут яшчэ ўзаемаадносінны з аўтарам: калі кампазітар напісаў сваю песню спецыяльна для спевака, загады ўлічваючы яго індывідуальнасць, гэта прыносіць іпоўнае ўзаемапранікненне. Помню, прайшло ўжо некалькі год пасля таго, як я стала эстраднай спявачкай са сваім рэпер-

туарам, але я ніяк не магла знайсці для сябе песню аб роднай зямлі, якая абуджала б самую святую пачуцці ў чалавеку... Менавіта тады Давід Тухманаву прапанаваў мне песню «Радзіма мая». Мы сталі з кампазітарам працаваць і знайшлі такую інтанацыйную форму, што кожны яе паказ і па сёння выклікае ў слухача пачуцці суперажывання...

Сафія прапануе паслухаць яе апошнія запісы, зробленыя фірмай «Мелодія». Гэта песні з фільма «Дзе ты, каханне?», у якім яна дэбютавала ў ролі кінаактрысы. Спецыяльна для фільма вядомыя савецкія кампазітары Райманд Паулс, Аляксей Мажукоў, Аляксандр Зацепін, Юрый Саульскі напісалі песні, якія сталі потым шлягерамі. У выкананні Сафіі Ратару яны гучаць, нібыта маленькія драматычныя навелы, прычым розныя, хоць іх аб'ядноўвае адна тэма — каханне.

— Сафія, у вашых родных краях — Карпатах ёсць такое павер'е, пра якое вы, вядома ж, ведаеце: калі дзяўчына знойдзе кветку руты ў ноч на Івана Купалу, то яна прынесе ёй вялікае шчасце. Вам прынесла шчасце песня Уладзіміра Івасюка «Чырвоная рута», якая стала ў вашым выкананні такой папулярнай?

— Так, але мае шчасце не такое спакойнае: даводзіцца адстойваць яго кожны раз, калі я выходжу на эстраду да сваіх слухачоў. Я яшчэ ніколі не з'яўлялася на сцэне непадрыхтаванай, няўпэўненай у сабе. А да працы мяне прывучылі ў дзяцінстве. Вырасла я сярод простых і добрых людзей. Маці і бацька мае былі вінаградарамі, але музыка заўсёды гучала ў доме. Вечарамі бацька наладжваў для дзяцей сямейныя «спеўкі». Менавіта тады я пазнала прыгажосць народнай песні — малдаўскай,

украінскай, рускай. Я марыла стаць артысткай, яшчэ калі спявала ў школе нашай маленькай вёсцы на Букавіне. У 10 год я стала салісткай дзіцячага хору і атрымала першую ў сваім жыцці ўзнагароду — баян...

Пройдзе некалькі год, і Сафія Ратару зведзе сапраўдны поспех, атрымае нямала ўзнагарод, стане лаўрэатам міжнародных конкурсаў, у прыватнасці IX Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў у Балгарыі, на якім журы прысудзіла ёй залаты медаль.

Што ж вызначае Сафію Ратару як артыстку? Перш за ўсё пачуццё часу і нязменная сувязь з народнай музыкай. У сваёй рабоце Сафія Ратару, якая вольна пянаццаць год выступае з ансамблем «Чырвоная рута», абпіраецца на творчасць букавінскіх кампазітараў, што стала своеасаблівай «новай хваляй» ў савецкай эстрадзе.

— Думаю, што гэта яны, песні букавінскіх кампазітараў, далі мне магчымасць як спявачцы знайсці свой стыль, манеру, магчыма, і індывідуальнасць. У іх жа аснова — народная, але пераададзеная ў сучасных рытмах.

— Вы многа гастралюеце і за мяжой. Раскажыце аб сваіх уражаннях ад сустрэч з глядачамі...

— Помню, як праходзілі нашы гастролі на выстаўцы «Чалавек і яго свет» у Манрэалі. Савецкі павільён карыстаўся вялікім поспехам. Людзей цікавіла ўсё пра жыццё ў Савецкім Саюзе. І, вядома ж, песні Цёпла прымалі іх слухачы і глядачы Польшчы і Балгарыі, Венгрыі і Румыніі, ФРГ, Заходняга Берліна і Фінляндыі, як бліжэй па духу сучасніцы, якія сцяраджаюць лепшыя якасці чалавека — пачуцці любові і дружбы...

Марына ІСЦЮШЫНА.
(АГН).

ПОЛАЦК СЛУХАЕ БАХА

Старажытны беларускі горад Полацк — адзін з цікавейшых у рэспубліцы: тут захаваліся выдатныя помнікі нашай гісторыі і культуры. Імі ганарацца не толькі палачане, але і ўсе беларусы, іх ахоўваюць і рэстаўрыруюць, каб перадаць у спадчыну нашчадкам. Яны, нягледзячы на свой паважны ўзрост, неаддзельны ад сучаснага культурнага жыцця горада.

У сённяшнім Полацку жыве 70 тысяч чалавек, якія працуюць на розных заводах і фабрыках, у аб'яднанні мастацкіх вырабаў, вучацца ў тэхнікумах і школах. Тут 62 бібліятэкі, тры Дамы культуры, кінатэатры, музеі, паркі... Вялікія грашовыя сродкі выдзяляюцца на развіццё культуры Полацка. Штогод растуць выдаткі з мясцовага бюджэту на гэтыя мэты. У 1983 годзе яны склалі 434 тысячы рублёў, а летась ужо 694 тысячы. Зразумела, вельмі дорага каштуе рэстаўрацыя старажытных будынкаў, набыццё твораў мастацтва для пастаяннай экспазіцыі галерэй, але выдаткі гэтыя апраўданы: дзейнасць карціннай галерэі і канцэртнай залы, дзе выступаюць праслаўленыя калектывы, прыкметна ажывіла духоўнае жыццё Полацка і ў значнай ступені фарміруе цяпер культурныя запатрабаванні гараджан.

Вялікім святам мастацтва стаў для палачан арганны канцэрт, які адбыўся ў Са-

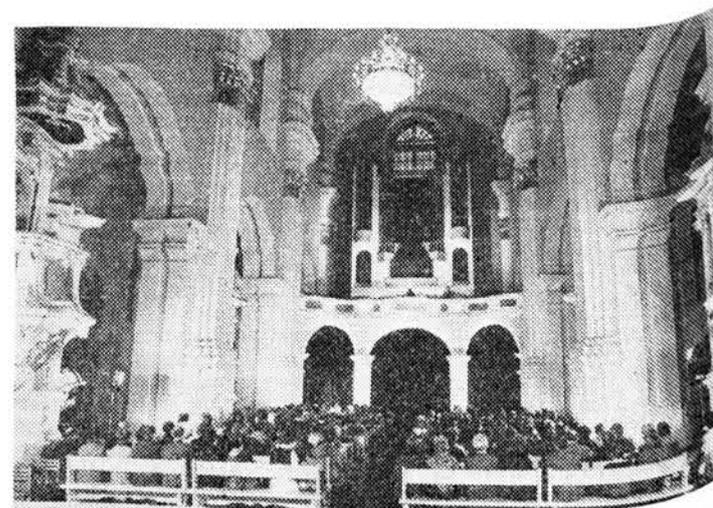
фііскім саборы. Рэдкія акустычныя магчымасці архітэктурнага помніка паслужылі таму, што тут устаноўлены трэці ў рэспубліцы арган, на якім лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Алег Янчанка выканаў творы кампазітараў мінулага — Фрэскабальдзі, Вівальдзі, Баха.

Разам з жыхарамі Полацка і Наваполацка на гэтым канцэрце прысутнічалі і спецыялісты вядомай чэхаславацкай фірмы «Рыгер Клокс», якія зманціравалі выдатны інструмент.

— Устаноўка аргана ў Сафііскім саборы — падзее ўсесаюзнага значэння, — сказаў міністр культуры БССР

Юрый Міхневіч. — У краіне з'явілася яшчэ адна цудоўная канцэртная зала, дзе можна выконваць самыя складаныя музычныя творы для аргана.

Людзі розных узростаў, пачатковыя класічнай музыкі, атрымалі выдатную магчымасць слухаць яе ў зале полацкай Сафіі. Значэнне новай залы для прапаганды сапраўднага мастацтва, выхавання высокага эстэтычнага густу са з'яўленнем аргана вельмі ўзрасло. Урачыста-вельмі музыка будучы слухачы рабочыя і служачыя, студэнты і навучэнцы, школьнікі і ўдзельнікі экскурсійных груп.

Канцэртная зала ў Сафііскім саборы.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

СТАНОВІШЧА І МАГЧЫМАСЦІ МАЛАДЫХ МАСТАКОЎ

КОЛЬКІ ПРЫСТУПАК ДА ПРЫЗНАННЯ І ПОСПЕХУ?

Тэму гэтага матэрыялу падказала надзея, што нядаўна адбылася ў Мінску — выстаўка маладых мастакоў. Яе адкрыццё прайшло вельмі ўрачыста, на ім выступілі прадстаўнікі Цэнтральнага камітэта ЛКСМ Беларусі, Міністэрства культуры БССР, Саюза мастакоў і Беларускага навукова-даследчага інстытута інфармацыі і тэхнічна-эканамічных даследаванняў Дзяржплана БССР, у памяшканні якога размяшчалася экспазіцыя. Амаль 200 твораў жывапісу і графікі паказалі сем аўтараў: У. Тоўсцік, У. Савіч, М. Селяшчук, Ф. Янушкевіч, В. Альшэўскі, А. Ксяндзоў, В. Славука. Іх імёны ўжо вядомы аматарам выяўленчага мастацтва — усё сем з'яўляюцца членамі Саюза мастакоў БССР, пастаіцца ўдзельнічаюць у розных выстаўках, актыўна супрацоўнічаюць з рэспубліканскімі выдавецтвамі, дзе аформілі шэраг кніг. Сведчаннем папулярнасці твораў гэтых аўтараў сярод гледачоў з'явілася і прайшоўшая на выстаўцы сустрэча членаў клуба творчай моладзі сталіцы з маладымі мастакамі. Ім задавалі многа цікавых пытанняў, прасілі расказаць пра свой шлях у мастацтва, пра новыя задумы, творчыя праблемы.

У чым жа сутнасць нашай дзяржаўнай палітыкі ў адносінах да маладых мастакоў, іх станаўлення, развіцця таленту? На гэтыя пытанні адказвае народны мастак СССР, акадэмік Акадэміі мастацтваў СССР, старшыня камісіі па рабоце з моладдзю Саюза мастакоў Беларусі Міхаіл САВІЦКІ:

— Групавая выстаўка жывапісу і графікі, якая цяпер праходзіць у сталіцы, сап-

раўды вельмі цікавая, аўтары прадставілі на ёй амаль усё створанае імі за гады вучобы і самастойнай працы. Атрымалася нешта накшталт персанальных выставак кожнага. Дарэчы, у нас даволі часта праводзяцца выстаўкі маладых. Напрыклад, летась у Палацы мастацтва адбылася выстаўка чатырох маладых скульптараў, у Полацкай карцінай галерэі дэманстравалася і мела вялікі поспех выстаўка маладых жывапісцаў, пакуль яшчэ не членаў Саюза мастакоў. Можна нагадаць і пра нядаўнюю выстаўку маладых у рэспубліканскім ДOME работнікаў мастацтваў, вялікія справаздачныя экспазіцыі, арганізаваныя ў абласных гарадах пасля паездак аўтараў у творчыя камандзіроўкі ў калгасы і на вялікія будоўлі. Мне думаецца, што ўжо адзін толькі гэты пералік разнастайных выставак, што адбыліся апошнім часам у рэспубліцы, можа сведчыць пра вельмі шырокія магчымасці нашай творчай моладзі.

Якія ж гэтыя рэальныя магчымасці? Як выйсці на свой шлях, заваяваць прызнанне і поспех? Пра гэта марыць, бадаі, кожны чалавек, які прысвячае сваё жыццё мастацтву. Зразумела, у мастацтве наогул не бывае лёгкіх шляхоў. Асабліва адказны пачатак. Паўстаюць самыя розныя праблемы: і творчыя, і матэрыяльныя.

У Парыжы, напрыклад, ёсць сотні мастакоў, якія ўсё жыццё займаюцца тым, што малюць партрэты турыстаў і афармляюць вітрыны. Яны, бывае, нават не могуць удзельнічаць у выстаўках, таму што гэта ім не па кішэні. У гэтым сэнсе ў нас зусім іншае становішча. Кожны пра-

фесіянал забяспечваецца заказамі ў мастацка-вытворчым камбінаце Мастацкага фонду БССР. Свае творы ён можа прапанаваць на любую выстаўку. Плённая творчая праца садзейнічае ўступленню ў маладзёжнае аб'яднанне Саюза мастакоў. Зараз у ім каля 220 хлопцаў і дзяўчат. Аўтарытэт у аб'яднання высокі. Чаму? Па-першае, ужо таму, што ў члена аб'яднання амаль аднолькавыя правы з членам Саюза. А гэта на практыцы азначае, што можна паехаць у камандзіроўку, атрымаць творчую дапамогу, заключыць дагавор на стварэнне таго ці іншага твора і аванс за работу. Акрамя гэтага, яшчэ такая дэталі: Міністэрства культуры рэспублікі робіць спецыяльныя асігнаванні для набывання работ на выстаўках па лініі маладзёжнага аб'яднання.

Па меры магчымасці моладзі прадастаўляюцца творчыя майстэрні. Яшчэ будучы членам маладзёжнага аб'яднання, атрымалі майстэрню тыя ж Уладзімір Селяшчук і Уладзімір Савіч, многія іншыя мастакі. А нядаўна малады беларускі графік Савіч пераехаў у новую асобную майстэрню. Нарэшце, калі Саюз мастакоў не забяспечыў майстэрнямі таго, каму яны неабходны, я думаю, пры жададні можна ўсё ж знайсці выйсце. Даволі часта ў Саюз звяртаюцца домакі-раўніцтвы, якія згодны прадаставіць пакой мастаку, які будзе некалькі разоў у тыдзень праводзіць там заняткі з дзецьмі...

Я тут павінен сказаць яшчэ пра навучанне маладых мастакоў у творчых майстэрнях жывапісу і скульптуры Акадэміі мастацтваў СССР. Чатыры гады, якія яны там

займаюцца, атрымліваюць стыпендыю 120 рублёў у месяц, маюць штогадовы месячны адпачынак, а акрамя гэтага ім прадастаўляюцца бясплатна матэрыялы, натура, плаціцца камандзіраваныя.

Дзяржава ідзе на ўсе гэтыя выдаткі таму, што паспраўдному клопціцца пра людзей, пра наша мастацтва, пра будучыню.

...Я гартаю каталог апошняй групавой выстаўкі маладых жывапісцаў і графікаў. Тут можна прачытаць пра іх удзел у розных выстаўках, пазнаёміцца са спісамі твораў, кароткімі біяграфічнымі звесткамі. Калі аналізуем усю гэтую інфармацыю, атрымліваем уяўленне пра тое, як яны ішлі ў мастацтва. Школа, інстытут, вучоба ў якасці стыпендыята Саюза мастакоў СССР або аспіранта творчых майстэрняў Акадэміі мастацтваў у розных гарадах краіны, уступленне ў маладзёжнае аб'яднанне, у Саюз мастакоў БССР. Паўстаюць у памяці дзесяткі арыгінальных твораў, бачаных раней на выстаўках: «Кастусёк» Ф. Янушкевіча, «Самы звычайны дзень. Універмаг» У. Тоўсціка, «Купальскае насланне» В. Славука, «Голас Купалы» У. Савіча, «Мой родны кут» А. Ксяндзова, «Медсёстры» В. Альшэўскага, цудоўныя ілюстрацыі М. Селяшчука. Кожны з гэтых мастакоў ужо выйшаў на свой шлях, скарыстаўшыся тым магчымасці, што прадаставіла ім грамадства і дзяржава. Яны працуюць з вялікай аддачай, заваяваючы аўтарытэт савецкаму мастацтву, сваёй Радзіме на шматлікіх выстаўках дома і за мяжой.

Таццяна АНТОНАВА.

АБ'ЕКТЫЎНА

І ДОБРАЗЫЧЛІВА

Амаль тры тыдні правяла ў Віцебску здымачная група буйной англійскай тэлекампаніі «Грэнада тэлевіжн», якая асабліва вядомая сваімі дакументальнымі фільмамі. Стварэннем гэтых стужак на працягу многіх год кіруе прадзюсер Джон Блэйк. Месцам здымак яго новай дакументальнай карціны стаў беларускі горад Віцебск у дні святкаванняў, прысвечаных 40-годдзю Перамогі над гітлераўскім фашызмам. Мара Джона Блэйка — стварыць вялікі дакументальны серыял аб пасляваеннай гісторыі ўзаемаадносін паміж Захадам і Усходам. Меркавалася, што фільм з рабочай назвай «Дзень Перамогі», зняты ў Савецкім Саюзе, стане першай серыяй гэтага цыкла. Але ўжо ў перыяд падрыхтоўкі да здымак было вырашана зрабіць асобны твор, у якім адлюстраваліся б і ваенная гісторыя, і перыяд аднаўлення разбуранай гаспадаркі, і сённяшняе здзяйсненне народа, і перспектывы развіцця савецкага грамадства. І ўсё гэта на канкрэтным прыкладзе аднаго горада. Віцебск — дастаткова тыповы, прыйшла да вываду здымачная група, і тым, наколькі пацярпеў у час мінулай вайны, і актыўнай барацьбой з акупантамі, якую вялі падпольшчыкі і партызаны, і ўмовамі адраджэння і эканамічнага развіцця.

Яшчэ ў сябе на радзіме англійскія кінематаграфісты сабралі вялікі фактычны матэрыял. Вывучылі кіна- і фотаархівы, прачыталі кнігі аб удзеле СССР у другой сусветнай вайне, аб партызанскім руху.

Але, акрамя дакументаў, стваральнікам фільма патрэбны былі сустрэчы з жывымі сведкамі гісторыі, простымі савецкімі людзьмі, якіх лёгка могуць зразумець такія ж людзі ў Англіі. На дапамогу прыйшлі віцебскія журналісты. Яны памаглі сваім замежным калегам сустрэцца з рабочай Яўгеніяй Жыглінскай, якая дзіцем перанесла жахі гітлераўскага канцлагера Асвенцім; былым камандзірам партызанскай брыгады Даніілам Райцавым; сястрой вядомага лётчыка, Героя Савецкага Саюза Аляксандра Гараўца — Нінай; былой падпольшчыцай Нінай Кулагінай; з маладымі віябчанамі, тымі, хто вайну не бачыў, не перажыў, але і для іх 40-годдзе Перамогі — не абстрактцыя, не сімвал, а падзея глыбока асабістая, якая адлюстроўвае імкненне савецкага народа да міру.

Англійчане здымалі ўручэнне ўзнагарод ветэранам, першамайскую святоную дэманстрацыю працоўных, урачыстасці 8 мая. Яны былі ўражаны размахам святкаванняў, энтузіязмам мас. Для нашых замежных гасцей было важна — што ўсё адбываецца ў самым звычайным савецкім горадзе.

Успаміны аб мінулай вайне жывыя і ў многіх брытанскіх сем'ях. Бацька Джона Блэйка змагаўся на фронце, быў узнагароджаны. Сям'я ў гэты час жыла ў Лондане, бачыла жорсткія налёты гітлераўскай авіяцыі. Многія сябры і знаёмыя бацькоў Джона загінулі ад нямецкіх бомбаў. У японскім канцлагеры на ўсходзе Нагасакі перажыў выбух амерыканскай атамнай бомбы бацька яго блізкага сябра. Перад ад'ездам у СССР Блэйк гутарыў з брытанскімі ветэранамі вайны. Некаторыя выказвалі жаданне, хаця б у прыватным парадку, адправіцца на ўрачыстасці ў Маскву, сустрэцца з былымі саюзнікамі. Таму Джон Блэйк, яго супрацоўнікі стараліся рабіць аб'ектыўны фільм, сэнс стварэння якога яны бачаць менавіта ў тым, каб памагчы многім людзям сваёй краіны зразумець СССР і яго народ.

ФРАНТАВЫЯ ШЛЯХІ ПАЭТА І САЛДАТА

«Шляхамі Васілія Цёркіна» — так называецца новы фотаальбом, выпушчаны сёлета рэспубліканскім выдавецтвам «Беларусь». Яго старонкі прысвячаюцца тым мясцінам Смаленшчыны і Беларусі, па якіх прайшоў франтавымі дарогамі вядомы савецкі паэт Аляксандр Твардоўскі, аўтар сапраўды народнага твора — паэмы «Васілія Цёркін».

Многае з убачанага на фронце пісьменнік выкарыстоўвае ў сваёй літаратурнай працы: вершах, артыкулах, рэпартажах. Яго героі часта бачаць свет, падзеі такімі, якімі тыя паўсталі перад самім Твардоўскім. Мясціны, дзе быў паэт — Смаленск, Мінск, Віцебск, Гродна, Кенігсберг, — давалася бачыць і аўтару фотаальбома Віктару Аркашову, у гады мінулай вайны франтавому фотакарэспандэнту. Там ён сустракаўся і з самім пісьменнікам. Менавіта Аркашовым зроблены здымкі, па якіх і сённяшні чытач добра ведае

А. Твардоўскага. Па ўспамінах фотамайстра, адна з такіх папулярных фатаграфій была зроблена адразу пасля вызвалення Смаленска. Аляксандр Твардоўскі прапанаваў тады паехаць у яго родную вёску, якая знаходзілася непадалёку. «На вілісе прабіваўся з цяжкасцю па разбітых разрывамі мін і снарадаў дарогах. Дзень быў сонечны і цёплы. Твардоўскі ўсю дарогу быў маўклівы і задумлівы. Спыніліся на сцежцы, зарослай травой, сярод акапаў і траншэй. Аляксандр Трыфанавіч, выйшаўшы з машыны, сказаў: «Вось мы і прыехалі». Абвёў вачамі мясцовасць і, зняўшы фуражку, павольна закрочыў па высокай сухой траве. Не дайшоўшы да сажалкі, спыніўся ля вялікага пня. Доўга стаяў з апущанай галавой, з застылым болем на твары. Я націснуў кнопку затвора. Так атрымаўся фотаздымак Твардоўскага ў яго роднай вёсцы Загор'е, якой, па сутнасці, ужо не было. Пачалі падыходзіць

мясцовыя жыхары. Жанчыны плакалі...»

Аднымі франтавымі шляхамі прайшлі паэт Твардоўскі, фотакарэспандэнт Аркашоў, мастак Вярэйскі, бачылі адны і тыя ж падзеі, кожны па-свойму адлюстроўваў іх у сваёй творчасці. Але часам яны нібы сыходзілі ўсе разам: фатаграфіі захоўвалі імгненні,

якія потым аднаўляліся ў літаратурным творы і малюнках-ілюстрацыях да яго.

Фотаальбом «Шляхамі Васілія Цёркіна» ўключае не толькі разнастайны фатаграфічны матэрыял, але і цікавыя каментарыі да яго. Выданне выклікала ўвагу шырокага чытача.

Л. ЭТЭНКА.

МАРШРУТЫ, АФІШЫ...

ны рускі тэатр імя Лесі Украінкі. Госці пазнаёміцца мінчан з чатырнаццацю лепшымі сваімі спектаклямі. На змену тэатральнаму калектыву з братаў Украіны прыедзе тэатр, які добра вядомы ў нашай краіне, а яго акцёры даўно заваявалі любоў і павагу аматараў тэатра і кіно. Гэта Маскоўскі акадэмічны тэатр сатыры. У гэты ж час мінчане змогуць пабываць на спектаклях Калінскага абласнога драматычнага тэатра.

Многія ведаюць, што Беларускай акадэмічнай тэатр імя Я. Купалы ў суровыя гады мінулай вайны быў эвакуіраваны і працаваў у Томску. І вось праз 40 гадоў зноў адбудзецца сустрэча знакамітага беларускага тэатральнага калектыву з сібіракамі. Гастролі купалаўцаў пройдуць у жніўні і, як візіт у адказ, у тым жа месяцы ў Мінску плануецца гастролі Томскага абласнога драматычнага тэатра. Так званыя

абменныя гастролі таксама плануюць тэатры оперы і балета Малдавіі і Беларусі. Завершыць гастрольнае лета Кіеўскі дзяржаўны тэатр драмы і камедыі.

Цікавымі будуць і гастрольныя маршруты беларускіх тэатраў, якія пройдуць праз 17 гарадоў РСФСР, Украіны, Малдавіі, Прыбалтыкі. Жыхары Кіева, Рыгі, Калінінграда, Томска, Іванава, Кастрамы, Запарожжа, Ціраслапа, Палтавы змогуць пазнаёміцца з мастацтвам беларускіх артыстаў, ацаніць іх выканаўчае майстэрства.

Завяршаецца тэатральны сезон, але аматары сцэнічнага мастацтва не развітваюцца з тэатрам: пачынаецца гастрольнае лета. Калі казаць больш дакладна — яно пачалос: мінчанам запомніліся сёлетнія выступленні прыбалтыйскіх калектываў — Рызскага тэатра рускай драмы і Рускага тэатра Літоўскай ССР, Данецкага тэатра Юнага гледача. Чарвеньскія гастролі ў сталіцы Беларусі адрывае ад іх са старэйшых тэатральных калектываў краіны — Кіеўскі дзяржаўны акадэміч

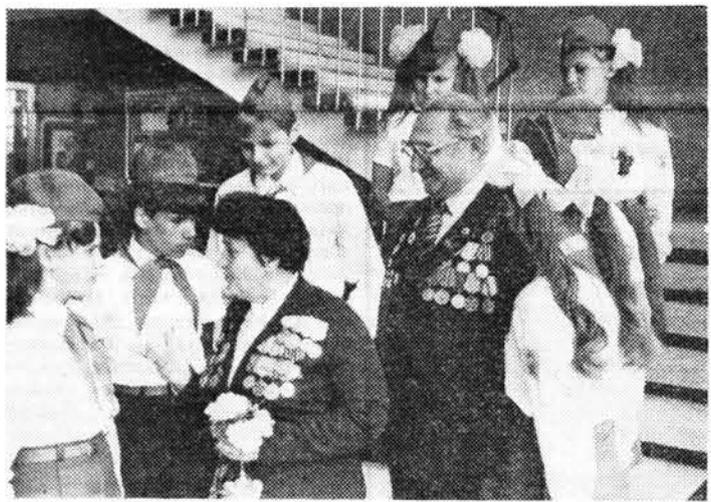
У Мінску, на плошчы Перамогі, адбыўся піянерскі форум міру. Сюды прыйшлі і «беларускія арляняты» — так любіўна называюць тых, хто ў гады Вялікай Айчыннай, нягледзячы на юнацкія гады, са зброяй у руках змагаўся з ворагам. Прадстаўнікі старэйшага і падрастаючага пакалення сабраліся разам, каб ушанаваць памяць загінуўшых за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы, заявіць аб сваёй рашучасці адстойваць мір на планеце. Са словамі прывітання на свяце выступіў Герой Савецкага Саюза Р. Мачульскі, піянерважатая дваццатых гадоў Ф. Курчкіна, студэнт Белдзяржуніверсітэта Канстанцін Кінаг, узнагароджаны ордэнам Чырвонай зоркі за мужнасць у час службы ў радах Савецкай Арміі. Потым форум працягваўся ў кінатэатры «Піянер» і завяршыўся падпісаннем прывітальнага пісьма ў адрас Аргкамітэта XII Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў у Маскве.

НА ЗДЫМКАХ: удзельнікі форуму міру на плошчы Перамогі.

гі ў Мінску; выступае Герой Савецкага Саюза Р. МАЧУЛЬСКИ; з піянерамі гутараць былы санітарны інструктар кавалерыйскага эскадрона Зінаіда КОРЖ і былы партызан Герард БУТКЕВІЧ.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

(ПОРТ)

НА ЧЭМПІОНАЦЕ Еўропы, які прайшоў у Польшчы, штангісты з Беларусі Віктар Шэўчык (вага да 100 кілаграмаў) і Леанід Тараненка (суперцяжкаатлет) заваявалі сярэбраныя ўзнагароды.

НЕ УСТУПІЛІ лідэрства гандбалісты мінскага СКА пасля першага фінальнага тура, што прайшоў у Маскве. Нашы спартсмены набралі 42 ачкі. На два менш у каўнаскага «Гранітаса». Чэмпіён

вызначаўца ў заключным туры, які пройдзе ў Мінску.

ТРАДЫЦЫЙНЫ міжнародны турнір па стральбе з лука «Веснавыя стрэлы» адбыўся ў Маскве.

У практыкаванні М-1 добра выступілі беларускія спартсмены. Алена Марфель і Барыс Ісачэнка занялі першыя месцы.

НОВЫ рэкорд краіны ўстанавіла магіляўчанка Л. Акалакулак у бар'ерным бегу на 110 метраў — 13,34 секунды на ўсеаюзных спаборніцтвах юных лёгкаатлетаў у Сімферопалі.

Гумар

Стары злодзей дыктуе сваю апошняю волю:
— Брыльянтавыя каралі коштам сто тысяч долараў завяшчаю табе, Боб...
— Дзякуй, тата. А дзе гэтыя каралі? — пытаецца сын.
— У Рафелеравай спальні, калі ідзеш з балкона, злева...
Жанчына ўбачыла на галаве суседа гузак.
— Хто гэта так ударыў вас на галаве?
— Мая мілая жонка.

— Ваша жонка? А я думала, што яна паехала адпачываць.
— Я таксама думаю.
— Калі ты ўжо будзеш гатаваць так, як твая маці, Джына?
— Тады, калі ты будзеш зарабляць, як мой бацька, — адказвае жонка.
Турыст з Тэхаса, якога экскурсавод прывёў да Эйфелевай вежы, пакрыціў галавой і кажа:

нашы славутыя землякі

ДОБРЫМ СЛОВАМ ПРЫГАДАЮЦЬ

У 1867 годзе Рускае Геаграфічнае таварыства аб'явіла імёны тых, чые працы яно адзначыла штогадовымі ўзнагародамі. Сярод лаўрэатаў значылася імя чалавека, звязанага сваёй дзейнасцю з Беларуссю. Па аддзяленню этнаграфіі бронзавы медаль быў прысуджаны члену Рускага Геаграфічнага таварыства Іаану Берману за працу «Народны дзённік жыхароў Ашмянскага павета Віленскай губерні».

Мала ведаем мы пра гэтага чалавека, хоць працамі яго і сёння карыстаюцца краязнаўцы, этнографы, фалькларысты. Нарадзіўся Іаан Берман дзесьці ў 30-х гадах мінулага стагоддзя ў Вільні. Пасля заканчэння духоўнай семінарыі каля дзесяці год жыў і працаваў у Валожыне. Сучаснікі пісалі, што ён «не прапуская ніводнай знамянальнай падзеі ў навуцы і жыцці, каб не пазнаёміцца з імі. Гэты інтарэс рабіў яго цікавым і жаданым суб'ектам і вымагаў ад яго шматлікіх выпісак і нататкаў».

Жыццё народа стала галоўным прадметам назіранняў Іаана Бермана. Прыглядаючыся да простых людзей, размаўляючы з імі, ён пераканаўся, як свабодна яны, не маючы нават элементарнага паняцця пра пісьменнасць, вылічваюць патрэбны для сябе дзень. Іх спосаб арыентацыі ў часе здаўся спачатку незразумелым і неверагодным.

Выявілася, што народ, незалежна ад друкаванай літаратуры, спрадвеку вядзе свой каляндар і дакладна ведае, на які дзень прыпадае пэўнае свята, калі трэба брацца за тую ці іншую земляробчую працу. І гэты народны каляндар, дзякуючы людскай памяці і кемлівасці, ніколі не разыходзіўся з афіцыйным. Як вынік такіх назіранняў Іаана Бермана і з'явілася яго грунтоўная праца «Парадак народнага вылічэння часу па святах і святкаванні іх у Паўночна-Заходняй Русі».

Назіральнік прасачыў каляндарны год сяляніна, апісаў народныя свята і звычаі, прывёў прыклады фальклорна-песенных узораў. У асобным раздзеле расказвалася аб тым, як людзі паводле квадраў месяца вылічвалі час; з месяцам звязваліся і метэаралагічныя прыкметы. У адпаведнасці з квадраў сяляне размяркоўвалі свае заняткі. Калі месяц браўся на рост — ставіліся вуллі, прышчэпляліся дрэвы, у поўно стараліся калоць свіней, засяваць агарод, сячы лес на пабудову, закладваць хату. Калі ж месяц ішоў на спад — таксама падбіралі патрэбныя справы: выводзілі шкодных насякомых і г. д.

Народныя прадказанні надвор'я, запісаныя Берманам, засноўваліся на шматвяковых назіраннях сялян за навакольным светам, прыроднымі з'явамі, паводзінамі жывёл, асабліва расце росту раслін. Гэтыя назіранні замацоўваліся ў прыкметах, якія часта гучаць закончана і выглядаюць досыць пазычна, становячыся, па сутнасці, малымі фальклорнымі жанрамі, якія цесна змякаюцца з прыказкамі: «Варвара варыць, Мікола гвоздзіць», «Да Міколы не сей грэчкі, не стрыжы авечкі», «Варвара дня ўварвала, а ночы прытачыла» і г. д. Усяго адзін год праслужыў Берман пасля Валожына ў Кобрынскім павеце, але і гэты кароткі час не прайшоў для яго марна. Сваімі назіраннямі ён дзяліўся з чытачом. У пры-

ватнасці, прадказанні надвор'я не засталіся па-за увагай Бермана.

Калі ў ранейшых публікацыях Бермана прадказанне надвор'я было звязана з народнымі абрадамі і святамі, то яго артыкул «Назіранні нашага паўночна-заходняга сялянства адносна надвор'я і ўраджая» быў прысвечаны выключна сялянскай метэаралогіі. Тэма гэта цікавіла Бермана не толькі як амагара-этнографа. Яна хвалявала яго як грамадзяніна, бо за ёю стаялі жыццёвыя клопаты сялянства, якія ён добра ведаў за час жыцця на перыферыі. Ён глыбока адчуваў эканамічны і сацыяльны аспект гэтага пытання. Няўдалы на надвор'е год нес з сабою заняпад сельскай гаспадаркі, рост цэн, хваробы, голад.

У складаных прыродных сітуацыях, на думку Іаана Бермана, павінны прыходзіць на дапамогу людзям не толькі навука з яе дакладнымі звесткамі аб зменах тэмпературы, ціску і колькасці ападкаў, але і шматвяковы вопыт сялян.

Берман не раз выказаў шкадаванне, што адначасова з багатымі ведамі народу ўласціва забабонныя ўяўленні пра свет, вера ў знахароў. Ён раіў у сваёй працы сіноптыкам адначасова з паказчыкамі прыбораў рэгістраваць такія з'явы, як час прылёту птушак, распускання пупышак, цвіцення раслін, з'яўлення ягад, нераставання рыб і жаб; супастаўляць дні летняга і зімовага перыядаў і такім чынам сабраць як мага болей звестак для вызначэння надвор'я.

Асоба Іаана Бермана ў беларускім краязнаўстве стаіць асобна, паколькі закранутыя ім тэмы вырашаны былі ў вельмі арыгінальным ракурсе, а некаторыя пытанні толькі ім, па сутнасці, і былі асветлены. Працы Бермана раскрываюць не толькі багаты духоўны свет беларускага сяляніна; праз іх аўтар заклікаў тагачасную навуку прыглядацца і вывучаць жыццё народа, каб усё лепшае, чым ён валодае, актыўна і свядома выкарыстоўваць.

Узнагародзіўшы Іаана Бермана бронзавым медалём, Рускае Геаграфічнае таварыства пераслала яго ўдзельнічаць у напісанні прац па этнаграфіі беларуска-літоўскага краю. Аднак пасля вяртання ў Вільню, дзе Берман пражыў усю астатнюю частку свайго жыцця, прыняў такое запрашэнне было ўжо няпроста. Багатыя назіранні выліліся ў асобныя артыкулы, а адсутнасць новых уражанняў, цесных кантактаў з вясковым насельніцтвам не давала магчымасці зноў стварыць што-небудзь вартае. Жывучы ў горадзе, Берман яшчэ некаторы час выкарыстоўваў свае фальклорна-этнаграфічныя і прыродазнаўчыя набывкі.

Памёр Іаан Берман 16 студзеня 1893 года. Праз дзесяць год у яго архіве быў знойдзены і надрукаваны артыкул «Чараўнікі і знахары простага заходне-рускага люду». Магчыма, былі ў яго і іншыя працы, якія маглі б выклікаць сёння нашу цікавасць, але час не захаваў пра гэта звестак. Аднак і тое, што засталася ад збіральніцкай і літаратурнай дзейнасці Іаана Бермана, дазваляе добрым словам успомніць яго імя.

Уладзімір ВАСІЛЕВІЧ,
кандыдат філалагічных навук.

У чэрвені на зыбік дыване зялёнага моху расцвітае невялікая расліна — майнік двухлісты. Па знешняму выглядзе ён крыху нагадвае ландыш: лісце такое ж шырокае і востраканцовае, але паблізу чаранка — закругленае. Кветкі майніка невялікія, белыя, вельмі духмяныя. Кідкай прыгажосцю не выдзяляюцца, але сціплым і пяшчотным, яны з'яўляюцца неад'емнай часткай зялёнага ўбрання нашых лясоў.

Фота А. БАЯРОВІЧА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 984